یادداشت

تغییر راهبردهای بازاریابی در صنعت هوایی کشور

امیرحسین صراف . تحلیلگر صنعت هوانوردی

شرکت هواپیمایی حامل پرچم کشورمان، «هما»، در اوایل دهه ۷۰ میلادی، رویه‌رشدترین شرکت در صنعت هوایی تجاری دنیا نیز بوده است که با بهره‌وری از ناوگان مجهز و پیشرفته دوبرد، خدمات متمایزی را در بازار انحصاری داخلی و کمی‌رقابت منطقه در مسیرهای برگزیده اروپایی و گاه شبه‌اختصاصی (نظیر تهران - نیویورک) عرضه می‌کرد. دولت وقت به عنوان سهامدار عمده این شرکت هوایی معظم، با سرمایه‌گذاری عظیم برای تجهیز آن به ناوگان جامبوجت‌های مدرن و فراوبرد در کنار ساخت هتل‌های مجلل پنج‌ستاره با خرید املاک تجاری جهت دفاتر نمایندگی و فروش در بهترین و گران‌ترین نقاط پایتخت‌های اروپایی، سعی در ایجاد برندی بی‌بدیل و لوکس در عرصه بین‌المللی داشته است. بنابراین در آن زمان با توجه به امکانات، شرایط محیطی، اهداف و نقشه راه اولیه شرکت و نیز نتایج بررسی‌ها و تحقیقات مارکینگ استراتژی برند سرکش (همانند هارلی دیویدسون یا ایل) برای این شرکت با پیشینه ۷۵ سال در نظر گرفته شد که نتیجه بلندمدای این استراتژی در کنار سایر اقدامات مؤثر، تبدیل مجموعه به سودآورترین شرکت دولتی پس از شرکت ملی نفت ایران و در اواخر همان دهه ۷۰ میلادی بود.

در تعاریف و تقسیم‌بندی‌های تجاری مربوطه، برند متخاصم (یا سرکش) به برندهایی گفته می‌شود که با کیفیتچی به مخاطب، به دنبال جلب‌توجه بیشتر وی بوده و چندان دغدغه و توجهی به ایجاد حس خوب در مشتری ندارند. در واقع برند متخاصم، یک تفاضای قطعی دارد که مشتری باید درخصوص آن تصمیم بگیرد: دوستم داشته باش یا تهایم بگذار. این قبیل برندها به دنبال همراهی همه نبوده و در عوض به دنبال حس‌کردن مخاطب خود هستند. همچنین در هیچ شرایطی حاضر به مسامحه و مصالحه بر سر اصول اعلامی خود نبوده و در عمل معتقدند برندی که برای همه کاربرد داشته باشد، دیگر برند نیست و یک کالای عمومی است. انتخاب استراتژی برندیک تخاصمی منجر به بلندمدای الزامات و اصول بازاریابی تهاجمی با در حقیقت ضد بازاریابی نظیر عرضه کمتر محصول و خدمات، بالابردن مهندسی قیمت‌ها نسبت به سایر رقبا در کنار خلق هیاهو و شگفتی و نیز ایجاد تمایز و تضاد جهت افزایش تعصب و شوق در مخاطبان خاص خود است که مجموعه این اقدامات اگر همراه با شناخت صحیح از رفتار مشتریان و درک مناسب از جوهره و مرزهای عملی برند باشد، حتما موجب تمایز برند نیز خواهد شد که در مورد ایران‌نیز نیز بررسی نتایج عملکرد تجاری شرکت در این دهه، حاکی از آن است که با توجه به اهداف اولیه آن زمان، اتخاذ استراتژی به درستی انجام شده و تاکنون نیز تاثیرات بلندمدای این سیاست‌های تجاری هم‌راستا یا اعتلای نام برند، مشهود و ملموس است.

اما همه در اوایل دهه ۸۰ میلادی و پس از گذروت روابط ایران و آمریکا، ازبین شرکت داخلی بود که طعم تلخ تحریم را چشید که اعمال محدودیت در مسیرهای پروازی بین‌المللی و عدم امکان نوسازی و تجهیز ناوگان در کنار عدم دسترسی مستقیم به تامین‌کنندگان قطعات و اقلام مورد نیاز از جمله عواقب آن بودند. از طرف دیگر با وقوع انقلاب اسلامی و تغییر نظام حکومتی در ایران، سیاست‌های کلان دولت نیز دچار تغییرات اساسی شده و اهداف توسعه تجاری بین‌المللی جای خود را به هدف‌هایی نظیر ارائه خدمات ارزان برای تثبیت قیمت‌ها و تنظیم بازار، تامین رفاه و امنیت مردم و محروم‌سازدایی بدون توجه به سود آنی و حتمی، در سایه اقتصادی غیرقانونی و دولتی دادند که خط هواپیمایی ملی با رسالتی نظیر ایران، این یعنی مسیر ورود و تعالی آن مجموعه معظم تبها و بر یک دهه و بر اثر دخالت عوامل بیرونی و خارج از کنترل و اختیار سازمان دگرگون شده و باید یک نقشه راه مبتنی بر شرایط جدید برای شرکت تدوین و ساختارها بر اساس آن بازنگری و اصلاح شوند. تاکنون اما کمک‌های دولت و پلدمدای راهکارهای مقطعی، تک‌بعدی برای حل مشکلات عدیده این مجموعه تنها نقش مسکن را داشته که با توجه به شرایط اقتصادی کشور و کاهش درآمدهای عمومی کشور، امکان ادامه این قبیل کمک‌ها نیز بعید می‌نماید.

همچنین تحقیقات نشان داده که از عمده عوامل مشترک شکست‌ها در اغلب فعالیت‌های اقتصادی ناموفق، عدم انعطاف در برنامه‌ریزی، تاخیر در به‌روزرسانی ساختارها جهت تطابق با شرایط روز و تغییرات محیطی بوده است. در کنار تغییرات در بازار، فناوری و تکنولوژی و تغییرات در مکانیسم زنجیره عرضه، رفتار و توقع مشتریان و روندهای اجتماعی موجود نیز در حال تغییر است. همچنین محیط اقتصادی نیز تاثیر زیادی روی رفتار مشتریان و تقاضا دارد. هرگونه بحران اقتصادی و افزایش تورم چه در مقیاس جزئی یا ملی سبب محاطاتمند شدن مشتری در خرید می‌شود. به این معنا که آنها در خریدگیری پول دقت بیشتری کرده، انجام سفر کمتر و یا جهت‌سبت این ضربه‌ها شاخصی برای پیش‌بینی اشتغال به‌دست می‌آید.

در زیر، می‌کوشم چند نمونه از کاربست این مدل را در محدوده‌های کلان و خرد کشور بسنجم و به ارزیابی و داوری بکنارم. بدیهی است این ارزیابی، بسیار خلاصه و شاتبرده است و نیازمند تدقیق بیشتری خواهد بود.

پیش‌بینی سیزوار

در پژوهشی با عنوان «تحلیل و پیش‌بینی اشتغال در شهر سیزوار رهیافت تجزیه سهم، اقتصاد پایه و نسبت مکانی» که دکتر حسن‌خانزاده و سیدهادی حسینی در سال ۱۳۹۲ انجام داده‌اند، با استفاده از داده‌های آماری سرشماری‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به تحلیل و پیش‌بینی اشتغال این شهر پرداخته‌اند. برای تشخیص اشتغال پایه این شهر از ضریب مکانی استفاده کرده‌اند و در نتیجه بخش کشاورزی و خدمات، به‌ویژه بازرگانی و فروش را در این شهر به عنوان فعالیت‌های پایه تشخیص داده و آنها را دارای مزیت نسبی، نسبت به کشور دانسته‌اند.

بر پایه همین تحلیل و با مدل پیش‌گفته، برآورد کرده‌اند تعداد شاغلان این شهر که در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به‌ترتیب ۳۰هزار و ۵۲۰ و ۶۲هزار و ۷۷۲ نفر بود، در سال ۱۳۹۵ به حدود ۹۵هزار و ۸۳۱ نفر خواهد رسید.

اما تعداد شاغلان نفاط شهری شهرستان سیزوار در سال ۱۳۹۵ برابر با ۶۹هزار و ۴۹۲ نفر بود. برآورد می‌شود جمعیت خالص شاغلان شهر سیزوار حدود ۲۸هزار و ۳۷۲ نفر و اختلافی در حدود ۲۲ درصد را برآورد کرده‌اند.

پیش‌بینی سنندج

در پژوهشی با عنوان «تحلیل و پیش‌بینی وضعیت اشتغال در شهر سنندج با استفاده از مدل تغییر سهم ضریب مکانی و ضریب چینی» که از سوی دکتر رحمت‌الله فرهودیه‌کر احمدبیانجاه شده، با استفاده از داده‌های آماری سال ۱۳۷۵ به پیش‌بینی ساختار اشتغال برای سال ۱۳۸۵ پرداخته است. حاصل کار در سه سناریو در مقایسه با آمار سرشماری سال ۱۳۸۵ این شهر به شرح جدول یک ارائه می‌شود.

تعداد شاغلان شهر سنندج در سال ۱۳۷۵ برابر ۶۶هزار ۹۱۳ نفر بود. مدل پیشنهادی در این مطالعات تعداد شاغلان این شهر را در سناریوی کمینه به بیش از ۱۰۲ هزار نفر رسانده است که افزایشی بیش از ۵۲ درصد را نشان می‌دهد. ارقام واقعی در سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد تعداد شاغلان این شهر به ۸۱هزار و ۷۲۶ نفر رسیده که نشانگر افزایش ۲۲درصدی است.

همچنین ترکیب درونی فعالیت‌ها نیز اختلافی جدی را با ارقام پیش‌بینی‌شده نشان می‌دهد.

این اختلاف، بیشتر به دلیل پیش‌بینی رقم کل اشتغال است. در نسبت درونی اشتغال میان سناریوهای مدل، تغییر چشم‌گیری مشاهده نمی‌شود (جدول ۲). تنها تغییر جدی، مربوط به شاغلان معدن و ساختمان است. نمی‌دانم تغییرات واقعی نشان می‌دهد سهم این دو فعالیت در سال‌های ۸۵-۷۵ تغییر چندانی نکرده و در عوض، فعالیت حمل‌ونقل که در مدل تغییر سهم فاقد خدماتی‌ست، بیشترین تغییر را رقم زده است.

جدول یک: مقایسه ارقام سرشماری‌ها با پیش‌بینی اشتغال در شهر سنندج بر اساس مدل تغییر سهم

رشته‌های فعالیت	سرشماری ۷۵	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۱)	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۲)	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۳)	سرشماری ۸۵	اختلاف سرشماری با سناریو ۳	نسبت اختلاف-درصد
کشاورزی	۱۵۰۹	۱۴۹۸	۲۲۵۱	۲۲۲۷	۱۸۸۴	-۳۴۳	-۱۸
معدن	۲۳۲	۱۵۳۸	۱۶۴۹	۱۵۲۸	۳۱	-۱۴۹۷	-۴۸۴۸
صنعت	۷۷۷۰	۱۴۶۷۱	۱۸۳۸۶	۱۳۵۱۶	۸۲۱۲	-۵۳۰۴	-۶۵
تامین‌نیرو	۸۵۰	۱۴۲۸	۱۸۳۴	۱۴۷۳	۱۰۵۴	-۴۱۹	-۴۰
ساختمان	۱۱۲۸۶	۱۱۵۶۵	۱۶۹۶۱	۱۶۵۳۴	۱۲۹۱۰	-۳۶۱۴	-۲۸
حمل‌ونقل	۴۷۰۰	۷۲۶۶	۹۵۱۴	۷۳۷۹	۱۰۱۶۱	۲۸۳۲	۲۸
خدمات	۴۰۵۶۶	۶۴۳۷۳	۸۲۷۱۱	۶۱۰۲۱	۴۷۴۸۵	-۱۳۵۳۶	-۲۹
جمع	۶۶۹۱۳	۱۰۲۳۳۹	۱۳۹۵۰۶	۱۰۳۶۱۸	۸۱۷۳۶	-۲۱۸۸۲	-۲۷

ماخذ: سرشماری سال‌های ۷۵ و ۸۵ و نشریه پژوهش‌های جغرافیایی ـ شماره ۵۵، بهار ۱۳۸۵

جدول ۲: مقایسه ارقام سرشماری‌ها با پیش‌بینی اشتغال در شهر سنندج بر اساس مدل تغییر سهم

رشته‌های فعالیت	سرشماری ۷۵	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۱)	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۲)	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۳)	سرشماری ۸۵
کشاورزی	۲۳	۱.۵	۱.۸	۲.۱	۲۳
معدن	۰.۳	۱.۵	۱.۲	۱.۵	۰.۰
صنعت	۱۱.۶	۱۴.۳	۱۳.۸	۱۳.۰	۱۰.۰
تامین‌نیرو	۱.۳	۱.۴	۱.۳	۱.۴	۱.۳
ساختمان	۱۶.۹	۱۱.۳	۱۲.۷	۱۵.۹	۱۵.۸
حمل‌ونقل	۷.۰	۷.۱	۷.۱	۷.۱	۱۲.۴
خدمات	۶۰.۶	۶۲.۹	۶۲.۰	۵۸.۹	۵۸.۱
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

ماخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری‌های ۷۵، ۸۵ و ۹۵ و فصل‌نامه سیاست‌های مالی و اقتصادی، سال چهارم، شماره ۴۴، تابستان ۱۳۹۵

جدول ۳: مقایسه ارقام سرشماری‌ها با پیش‌بینی اشتغال در استان‌ها بر اساس مدل تغییر سهم

استان	سرشماری ۱۳۸۵	سرشماری ۱۳۹۰	سرشماری ۱۳۹۵	پیش‌بینی مدل تغییر سهم برای سال ۱۳۹۵	اختلاف سرشماری با مدل تغییر سهم	نسبت اختلاف - درصد
آذربایجان‌شرقی	۱۱۵۵۲۲۱	۱۱۲۷۳۶۹	۱۰۹۵۳۹۷	۱۱۰۳۳۳۲	۷۹۳۵	۰.۷
آذربایجان‌غربی	۸۵۶۶۴۷	۸۴۱۲۷۳	۹۵۵۰۸۲	۸۳۲۵۰۰	-۱۲۲۵۸۲	-۱۲.۸
اردبیل	۳۶۱۸۰۵	۳۵۴۷۱۹	۳۵۲۶۷۳	۳۵۰۳۵۹	-۲۳۱۴	-۰.۷
اصفهان	۱۴۰۳۸۲۰	۱۳۹۷۲۲۹	۱۴۸۰۳۸۸	۱۶۹۸۹۹۸	-۸۱۳۹۰	-۵۵
ایلام	۱۳۲۴۸۹	۱۴۶۲۰۶	۱۵۶۶۹۴	۱۶۹۵۳۸	۱۲۸۴۴	۸.۲
بوشهر	۲۶۹۴۹۰	۳۳۲۹۴۹	۳۵۹۰۱۶	۴۱۳۶۵۱	۵۴۶۳۵	۱۵.۲
تهران و البرز	۴۲۹۷۰۴۵	۴۱۷۶۷۰۹	۴۶۵۳۱۷	۴۰۶۰۸۳۷	-۵۹۲۳۸۰	-۱۲.۷
چهارمحال‌وبختیاری	۲۳۴۲۹۵	۲۴۰۸۴۹	۲۳۸۷۳۵	۲۵۲۲۸۵	۱۳۵۵۰	۵.۷
خراسان‌جنوبی	۱۹۳۹۶۲	۲۰۸۸۶۳	۱۹۹۰۸۴	۱۹۱۲۵۹	۱۲۰۲۱۱	۶۰.۴
خراسان‌رضوی	۱۷۳۹۵۰۵	۱۷۲۹۶۶۷	۱۸۳۴۳۳۰	۱۷۳۳۷۱۱	-۱۰۰۶۱۹	-۵۵
خراسان‌شمالی	۲۵۶۴۸۲	۲۵۷۶۴۰	۲۶۷۸۳۳	۲۶۸۶۵۵	۲۰۸۲۲	۸.۴
خوزستان	۹۹۲۰۳۱	۹۵۴۳۰۸	۱۳۲۷۰۲۶	۹۳۱۶۹۸	-۳۹۵۳۲۸	-۲۹.۸
زنجان	۳۰۲۷۰۶	۳۰۶۸۵۱	۲۹۳۳۶۷	۳۱۷۸۵۷	۲۳۴۹۰	۸.۰
سمنان	۱۷۶۹۲	۱۸۱۳۴۶	۱۹۵۴۶۹	۱۸۷۴۲۵	-۸۰۴۴	-۴.۱
سیستان‌وبلوچستان	۴۲۶۶۸۳	۳۸۶۵۲۷	۴۹۶۹۳۰	۴۰۸۳۴۷	-۲۱۰۷۴۵	-۳۴.۰
فارس	۱۲۲۵۲۸۲	۱۲۲۸۱۸۳	۱۴۷۷۹۱۶	۱۳۳۷۹۷۱	-۲۳۹۹۴۵	-۱۶.۲
قزوین	۳۲۵۵۶۵	۳۳۹۷۲۷	۳۷۸۰۷۴	۳۷۵۰۳۲	-۳۰۴۲	-۰.۸
قم	۲۹۱۵۴۱	۲۴۹۳۰۴	۳۳۳۸۰۳	۲۸۲۴۴۴	-۴۱۳۵۹	-۱۲.۸
کردستان	۳۹۲۵۳۳	۴۱۹۸۷۰	۴۷۴۲۶۹	۴۵۱۱۹۷	-۳۳۰۷۲	-۴.۹
کرمان	۶۹۱۵۶۹	۷۵۵۱۰۲	۹۱۵۰۷۵	۸۸۴۹۴۲	-۶۶۱۳۳	-۷.۲
کرمانشاه	۴۷۴۶۵۷	۴۷۱۲۰۰	۴۶۳۲۴۲	۴۷۱۸۷۹	۸۶۳۷	۱.۹
کهگیلویه‌وبویراحمد	۱۴۰۴۹۴	۱۴۸۴۲۹	۱۸۸۱۱۲	۱۶۹۳۱۳	-۲۰۷۹۹	-۱۱.۱
گلستان	۸۸۷۳۰۳	۴۹۲۸۷۶	۵۱۸۸۷۳	۵۱۵۴۰۷	-۳۴۶۶	-۰.۷
گیلان	۷۴۰۷۲۱	۷۵۹۵۲	۷۷۰۷۸۱	۷۸۶۱۰۲	۱۵۳۲۱	۲.۰
لرستان	۴۱۳۷۲	۴۲۵۵۶۱	۴۷۹۵۹۸	۴۶۴۸۷۶	-۳۱۱۲۲	-۶.۵
مازندران	۹۰۵۰۴۱	۹۴۹۲۱۶	۹۶۴۸۷۳	۱۰۰۸۰۹۱	۴۳۲۱۸	۴.۵
مرکزی	۳۹۵۴۵۸	۴۰۹۲۹۲	۴۱۷۹۰۷	۴۲۵۵۵۳	۷۶۶۶	۱.۸
هرمزگان	۳۶۷۶۸۷	۴۰۱۸۵۹	۴۷۹۹۴۹	۴۴۰۵۶۳	-۳۸۳۸۶	-۸.۰
همدان	۴۹۳۴۶۷	۴۹۶۲۰۴	۴۸۹۶۳۰	۴۴۹۴۹۳	-۳۹۵۹۹	-۷.۴
یزد	۳۳۲۵۱۰	۳۲۲۴۱۴	۳۲۵۵۷۷	۳۱۴۳۷۷	-۱۱۲۰۰	-۳.۴
کل کشور	۲۰۴۷۶۳۴۰	۲۰۵۴۶۸۷۴	۲۲۶۷۰۹۸۸	۲۰۹۷۱۳۸۲	-۱۶۹۹۶۰۶	-۷.۵

ماخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری‌های ۷۵، ۸۵ و ۹۵ و فصل‌نامه سیاست‌های مالی و اقتصادی، سال چهارم، شماره ۴۴، تابستان ۱۳۹۵

سنجش مدل تحلیل تغییر سهم برای ارزیابی و پیش‌بینی اشتغال

محمد سالاری . پژوهشگر اقتصادی و اجتماعی

یکی از رایج‌ترین مدل‌های تحلیل و پیش‌بینی اشتغال، روش تغییر تحلیل سهم (Shift Share Analysis) است. بنیاد محاسباتی این مدل بر ضریب‌ها سه‌گانه‌ای است که اشتغال جامعه محلی را نسبت به اشتغال جامعه مرجع می‌سنجد و با جمع‌بست این ضریب‌ها شاخصی برای پیش‌بینی اشتغال به‌دست می‌آید.

در زیر، می‌کوشم چند نمونه از کاربست این مدل را در محدوده‌های کلان و خرد کشور بسنجم و به ارزیابی و داوری بکنارم. بدیهی است این ارزیابی، بسیار خلاصه و شاتبرده است و نیازمند تدقیق بیشتری خواهد بود.

پیش‌بینی سیزوار

در پژوهشی با عنوان «تحلیل و پیش‌بینی اشتغال در شهر سیزوار رهیافت تجزیه سهم، اقتصاد پایه و نسبت مکانی» که دکتر حسن‌خانزاده و سیدهادی حسینی در سال ۱۳۹۲ انجام داده‌اند، با استفاده از داده‌های آماری سرشماری‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به تحلیل و پیش‌بینی اشتغال این شهر پرداخته‌اند. برای تشخیص اشتغال پایه این شهر از ضریب مکانی استفاده کرده‌اند و در نتیجه بخش کشاورزی و خدمات، به‌ویژه بازرگانی و فروش را در این شهر به عنوان فعالیت‌های پایه تشخیص داده و آنها را دارای مزیت نسبی، نسبت به کشور دانسته‌اند.

بر پایه همین تحلیل و با مدل پیش‌گفته، برآورد کرده‌اند تعداد شاغلان این شهر که در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به‌ترتیب ۳۰هزار و ۵۲۰ و ۶۲هزار و ۷۷۲ نفر بود، در سال ۱۳۹۵ به حدود ۹۵هزار و ۸۳۱ نفر خواهد رسید.

اما تعداد شاغلان نقاط شهری شهرستان سیزوار در سال ۱۳۹۵ برابر با ۶۹هزار و ۴۹۲ نفر بود. برآورد می‌شود جمعیت خالص شاغلان شهر سیزوار حدود ۲۸هزار و ۳۷۲ نفر و اختلافی در حدود ۲۲ درصد را برآورد کرده‌اند.

پیش‌بینی سنندج

در پژوهشی با عنوان «تحلیل و پیش‌بینی وضعیت اشتغال در شهر سنندج با استفاده از مدل تغییر سهم ضریب مکانی و ضریب چینی» که از سوی دکتر رحمت‌الله فرهودیه‌کر احمدبیانجاه شده، با استفاده از داده‌های آماری سال ۱۳۷۵ به پیش‌بینی ساختار اشتغال برای سال ۱۳۸۵ پرداخته است. حاصل کار در سه سناریو در مقایسه با آمار سرشماری سال ۱۳۸۵ این شهر به شرح جدول یک ارائه می‌شود.

تعداد شاغلان شهر سنندج در سال ۱۳۷۵ برابر ۶۶هزار ۹۱۳ نفر بود. مدل پیشنهادی در این مطالعات تعداد شاغلان این شهر را در سناریوی کمینه به بیش از ۱۰۲ هزار نفر رسانده است که افزایشی بیش از ۵۲ درصد را نشان می‌دهد. ارقام واقعی در سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد تعداد شاغلان این شهر به ۸۱هزار و ۷۲۶ نفر رسیده که نشانگر افزایش ۲۲درصدی است.

همچنین ترکیب درونی فعالیت‌ها نیز اختلافی جدی را با ارقام پیش‌بینی‌شده نشان می‌دهد.

این اختلاف، بیشتر به دلیل پیش‌بینی رقم کل اشتغال است. در نسبت درونی اشتغال میان سناریوهای مدل، تغییر چشم‌گیری مشاهده نمی‌شود (جدول ۲). تنها تغییر جدی، مربوط به شاغلان معدن و ساختمان است. نمی‌دانم تغییرات واقعی نشان می‌دهد سهم این دو فعالیت در سال‌های ۸۵-۷۵ تغییر چندانی نکرده و در عوض، فعالیت حمل‌ونقل که در مدل تغییر سهم فاقد خدماتی‌ست، بیشترین تغییر را رقم زده است.

جدول یک: مقایسه ارقام سرشماری‌ها با پیش‌بینی اشتغال در شهر سنندج بر اساس مدل تغییر سهم

رشته‌های فعالیت	سرشماری ۷۵	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۱)	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۲)	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۳)	سرشماری ۸۵	اختلاف سرشماری با سناریو ۳	نسبت اختلاف-درصد
کشاورزی	۱۵۰۹	۱۴۹۸	۲۲۵۱	۲۲۲۷	۱۸۸۴	-۳۴۳	-۱۸
معدن	۲۳۲	۱۵۳۸	۱۶۴۹	۱۵۲۸	۳۱	-۱۴۹۷	-۴۸۴۸
صنعت	۷۷۷۰	۱۴۶۷۱	۱۸۳۸۶	۱۳۵۱۶	۸۲۱۲	-۵۳۰۴	-۶۵
تامین‌نیرو	۸۵۰	۱۴۲۸	۱۸۳۴	۱۴۷۳	۱۰۵۴	-۴۱۹	-۴۰
ساختمان	۱۱۲۸۶	۱۱۵۶۵	۱۶۹۶۱	۱۶۵۳۴	۱۲۹۱۰	-۳۶۱۴	-۲۸
حمل‌ونقل	۴۷۰۰	۷۲۶۶	۹۵۱۴	۷۳۷۹	۱۰۱۶۱	۲۸۳۲	۲۸
خدمات	۴۰۵۶۶	۶۴۳۷۳	۸۲۷۱۱	۶۱۰۲۱	۴۷۴۸۵	-۱۳۵۳۶	-۲۹
جمع	۶۶۹۱۳	۱۰۲۳۳۹	۱۳۹۵۰۶	۱۰۳۶۱۸	۸۱۷۳۶	-۲۱۸۸۲	-۲۷

ماخذ: سرشماری سال‌های ۷۵ و ۸۵ و نشریه پژوهش‌های جغرافیایی ـ شماره ۵۵، بهار ۱۳۸۵

جدول ۲: مقایسه ارقام سرشماری‌ها با پیش‌بینی اشتغال در شهر سنندج بر اساس مدل تغییر سهم

رشته‌های فعالیت	سرشماری ۷۵	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۱)	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۲)	پیش‌بینی برای سال ۱۳۸۵ (سناریو ۳)	سرشماری ۸۵
کشاورزی	۲۳	۱.۵	۱.۸	۲.۱	۲۳
معدن	۰.۳	۱.۵	۱.۲	۱.۵	۰.۰
صنعت	۱۱.۶	۱۴.۳	۱۳.۸	۱۳.۰	۱۰.۰
تامین‌نیرو	۱.۳	۱.۴	۱.۳	۱.۴	۱.۳
ساختمان	۱۶.۹	۱۱.۳	۱۲.۷	۱۵.۹	۱۵.۸
حمل‌ونقل	۷.۰	۷.۱	۷.۱	۷.۱	۱۲.۴
خدمات	۶۰.۶	۶۲.۹	۶۲.۰	۵۸.۹	۵۸.۱
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

کل کشور

در پژوهشی با عنوان «شناسایی بخش‌های اقتصادی محرک ایجاد اشتغال در استان‌های مختلف ایران و چشم‌انداز آن (رهیافت انتقال ـ سهم)» که توسط محمد غفاری‌فرد و سیدحسن رضا خوش‌سیما انجام شده‌است، با استفاده از مدل تغییر سهم، تحولات اقتصادی در نوین‌سالانه ۹۰-۸۵ تحلیل شده است و بر اساس آن، افزایش یا کاهش در اشتغال در بخش‌های اقتصادی به داشتن یا نداشتن مزیت اقتصادی منتسب شده‌اند. در این داوری، بیشتر استان‌ها در شرایط هیاهوی خدماتی دارای مزیت بالقوه بودند و در مقابل، بسیاری از استان‌ها در فعالیت‌های صنعتی بازنده اقتصادی تلقی شده و مزیت خود را از دست داده‌اند. همچنین این پژوهش به دلیل افزایش جزئی در اشتغال کشاورزی، بسیاری از استان‌ها را دارای مزیت بالقوه در این بخش دانسته است.

تغییرات اشتغال در سال‌های ۹۰-۸۵ که مقارن با حضور دولت‌های نهم و دهم احمدی‌نژاد بود، به سوی رکودی عمیق پیش رفت. در نتیجه بخش‌های تولیدی صنعتی رو به افول رفتند و شاغلان این فعالیت‌ها به ناچار به فعالیت‌هایی پرداختند که امکان توزیع فرصت‌های شغلی خود را داشتند. بخش کوچکی از این‌کارشدگان به سوی مبدأ مهاجرت خود رفتند و به فعالیت‌های کشاورزی پرداختند.

اما نتیجه حساب‌های ملی نشان می‌دهد که با وجود افزایش اشتغال در بخش کشاورزی، اما ارزش‌افزوده این بخش افزایش معناداری نیافت. سایر بی‌کارشدگان ابتدا به سوی فعالیت‌های ساختمانی رفتند، اما این فعالیت‌ها نیز ظرفیت کافی برای پذیرش آنان نداشتند. در نتیجه به سوی خرابی از شغل‌های خدماتی، از جمله رانندگی، فروش و به‌ویژه دست‌فروشی و فعالیت‌های جنده‌شغلی کشیده شدند. بنابراین، کاهش یک‌ساله یا افزایش تعداد شاغلان در بخش‌های کوناکون را نمی‌توان به وجود و نبود مزیت اقتصادی نسبت داد.

این پژوهش، سرانجام به پیش‌بینی کل اشتغال در هر استان برای دوره کوتاه‌مدت در سال ۱۳۹۵ پرداخته است. برای سنجش فاصله این ارقام و ارقام سرشماری، جدول ۳ تدوین و ارائه می‌شود.

بررسی جدول ۳ و نمودارهای مرتبط با آن نشان می‌دهند که ارقام مدل تغییر سهم به تقریب از روند پنج سال گذشته تبعیت کرده و به نوعی، تداوم خطی آنها برای پنج سال آینده است. اما حاصل محاسبات کوپای اختلاف ۱۳۹۰ روند سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۵، عقلانیت‌تر از تداوم سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ است. توجه به اراده فعالان غیراقتصادی (خانه‌داران، مستمری‌بگیران و بخش‌هایی از دانش‌آموزان و دانشجویان) و رفتار آنها در فضای اقتصادی ایران، بخشی از خلا تحلیلی در اقتصاد ایران است.

همچنین، ساختار به‌شدت تغییریابنده جمعیتی به عنوان سویه عرضه و ساختار رانتی و سایست‌زده بنگاه‌های اقتصادی که به‌شدت به رانت‌های تزریقی یا منشا نفتی وابسته‌اند، به عنوان سویه تقاضای نیروی انسانی، از جمله عناصر مغفول‌مانده در تحلیل‌های دانشگاهی و حرفه‌ای است. در این میان، حضور بخش نقش‌کنندگان را می‌توان مناسبه‌شده کرد که هیچ‌گاه به سنجش این انبوه مطالعات نمی‌پردازد. این یا بر جرائی از این محاسبات مبنای برنامه‌ریزی‌های اقتصادی شده‌اند. در این صورت، این محاسبات مبنای هدررویی بخش عظیمی از سرمایه‌های ملی به‌شمار می‌روند.

نتیجه آنکه، تحلیل‌های اقتصادی در ایران نیازمند نخست، نظریه‌های اقتصادی خاص ایران، دوم، تحلیل‌های عمیق تاریخی و جغرافیایی و سوم، پیوند آنها با جریان‌های اجتماعی است، چه در سطح ملی و چه در سطوح جهانی است.

نماینده مردم تهران در گفت‌وگو با «شرق» اجرای دولت الکترونیک را مهم‌ترین راه برای مبارزه با فساد دانست

پیگیری منافع شخصی با پوشش سیاسی

عکس: حسین مرعشی فارس

چقدر طول کشید تا مجلس درباره ورود به این موضوع تصمیم‌گیری کند؟

مدت زیادی نیست که این اهمیت و توجه حاصل شده است. تصورم این است در یک سال گذشته عمده این دغدغه ایجاد شده است؛ هرچند کماکان برنامه‌ها و اقدامات تناسبی با اهمیت و ابعاد واقعی موضوع ندارد. بنابراین در کوتاه‌مدت توجل بنیادینی را پیش‌بینی نمی‌کنم.

ایجاد یک سامانه برای کسب اطلاعات شرکت‌ها و نیز کام بردن به بحث بودجه مطرح شد. اگرچه انتقادات بسیاری مبنی‌بر ناکافی‌بودن آن وجود دارد اما به‌هرحال این اقدام به‌عنوان اولین گام باید انجام می‌شد. چقدر این سامانه چقدر در کسب اطلاعات مهم از شرکت‌ها موفق عمل کند؟

شرکت‌داری و مدیریت مولد سرمایه‌ها، بسیار فراتر از سامانه حقوق و دستمزد مدیران است. ایجاد سامانه اقدامی مهم و در جهت درست است اما در صورت تبیین انتظاراتی که از آن می‌رود و مقایسه آن با کل کاری که باید انجام شود، میزان و جنس اثر آن مشخص خواهد شد. باتوجه به پیچیدگی اثر شرکت‌هایی که بعضا ده‌ها سال قدمت داشته و دارای ذی‌نفعانی متکثر و متنوع هستند، بایش مستعم اطلاعات برنامه‌ای و عملکردی شرکت‌ها یکی از مهمترین الزامات تعالی آنهاست اما اگر منتهی به برنامه‌ریزی، مدیریت و اقدامات شایسته نشود، نتایج چندانی به دنبال نخواهد داشت. معنی این حرف‌ها نقلی اقدام عملیت نیست. باوجود نقضی که در تصویب این‌گونه الزامات و قوانین داشته‌ام، عرض می‌کنم اینها در عین اینکه لازمه مدیریت اثربخش هستند و آثار خوبی دارند اما با کار عملیاتی که در نهایت باید انجام شود، فاصله دارند. شرکت‌ها سه‌امدار، مجمع عمومی و صاحب اثرند. صاحب شرکت و مجمع عمومی بایستی مبتنی بر این اطلاعات با اتخاذ تدابیر شایسته و انجام اقدامات مناسب متضمن حرکت شرکت و سرمایه در مسیر تعالی باشد. اما نتایج کار برخی مدیران در بسیاری از شرکت‌های بخش عمومی،